

Nizami Gəncəvi yaradıcılığı gürcü dilində

Tərcümələrin keyfiyyəti haqqında danışmaq oxucular üçün çox maraqlıdır

Nizami Gəncəvinin yaradıcılığı gürcü oxucularına həmişə yaxın və əziz olmuşdur. Təkcə onu demək kifayətdir ki, II Dünya müharibəsindən sonrakı dövr ərzində Nizami lirikası gürcü dilində üç dəfə ayrıca kitabça şəklində çap olunmuş, lirikasından nümunələr və ayrı-ayrı poemalarından parçalar müxtəlif kitab və məcmuələrdə özünə yer tapmış, "Xosrov və Şirin" poeması çapdan çıxmışdır.

1975-ci ildə Tbilisinin "Sabçota Sakartvelo" nəşriyyatı Nizami lirikasından nümunələr və "Leyli və Məcnun" poemasından ibarət kitabı gürcü dilində çapdan buraxmışdır. Bizə məlum olduğu kimi, ötən əsrin 70-ci illərində Moskvanın "Xudojestvennaya literatura" nəşriyyatı 200 kitabdan ibarət olan "Dünya ədəbiyyatı kitabxanası" seriyasını nəşr etmişdir. "Sabçota Sakartvelo" nəşriyyatı da həmin tipdə gürcü dilində 80 kitabdan ibarət seriya buraxmışdır. Həmin seriyaya Azərbaycan ədəbiyyatından Nizami daxil edilmiş və oxuculara çatdırılmışdır. 50 min nüsxə tirajla buraxılmış kitab professor M.Toduanın müqəddiməsi ilə açılır.

Kitab iki hissədən ibarətdir: "Lirika" və "Leyli və Məcnun" poeması. "Lirika" hissəsinin tərcümələri Q. Abaşidze və M.Toduanın, "Leyli və Məcnun" poemasını isə M.Todua tərcümə etmişdir.

Nizami lirikası gürcü dilində ilk dəfə ayrıca kitabça şəklində 1947-ci ildə çap olunmuşdur. Şeirləri gürcü dilinə Nizami və Vəqif poeziyasının pərəstişkarı K.Çiçinadze, şair Q.Abaşidze tərcümə etmişdilər. Həmin kitabdan götürülmüş Q.Abaşidzenin tərcümələri Nizaminin haqqında danışdığımız nəşrinin "Lirika" bölməsinə daxil edilmiş və M.Toduanın müxtəlif illərdə çap etdirdiyi tərcümələri ilə tamamlanmışdır. Lakin təəssüf-

lə qeyd etmək lazımdır ki, M.Todua tərcümələrinin içərisində Nizami qəzəllərindən yalnız bir-iki nümunə vardır. Qalanları isə şairin ayrı-ayrı poemalarından götürülmüş lirik və didaktik tərbiyəvi xarakter daşıyan parçalardan ibarətdir. Özü də bunların əksəriyyəti elə oradaca, kitabın ikinci hissəsinə daxil edilmiş "Leyli və Məcnun" poemasındandır.

Tərcümələrin keyfiyyəti haqqında danışmaq, əlbəttə, oxucular üçün çox maraqlı və diqqətçəkəndir. Məlum olduğu kimi, Nizami divanından bizə gələn çatan az miqdarda lirik nümunələr və "Xəmsə"yə daxil olan poemalar əruz vəzninin müvafiq bəhrələrində yazılmışdır. Nizami qəzəlləri Azərbaycan dilinə

tərcümə edilərkən onların məzmununun saxlanmasına cəhd göstərildiyi kimi, forma xüsusiyyətləri, eləcə də əruz vəzninin qanunları saxlanılmışdır. Bununla belə, həmin tərcümələr haqqında vaxtı ilə tənqid çox kəskin çıxış etmiş, həm məzmun, həm də forma təhriflərinə yol verildiyi qeyd edilmişdi. Belə təhriflərə Nizami şeirlərinin gürcü dilinə tərcüməsində də təsadüf olunur. Bildiyimiz kimi, qəzəllərin birinci beytinin misraları həm qəfiyə olur, bundan sonra gələn beytlərin birinci misrası sərbəst buraxılır, ikinci misralar isə birinci beytlə qəfiyələndir. Məsələn, Gürcüstanda "Gözəl xristian qızı" adı ilə məşhur olan qəzəli Ə.Vahid həmin prinsipə uyğun şəkildə tərcümə etmişdir. Nizaminin gürcü dilində 1975-ci ildəki nəşri bu qəzəllə açılır. Q.Abaşidzenin tərcüməsində ilk dəfə 1947-ci ildə çap edilmiş həmin qəzəldə qəfiyələrin tənəsüblüyü pozulmuş, məsnəvi kimi, yəni beytlərin ayrı-ayrılıqda qəfiyələnməsi şəklində tərcümə olunmuşdur. Demək olar ki, Nizami qəzəllərinin gürcü dilinə tərcüməsində həmişə bu prinsipdən istifadə edilir. Məsələn, Azərbaycan oxucularına M.Dilbazinin tərcüməsindən yaxşı tanış olan:

*Bu gecə yatmaq nədir,
xoşdur keyf etmək sübhədək,
Başqa gün mümkün yatıb məgsudə
yetmək sübhədək*

-mətləli qəzəl M.Toduada hər beyt dörd misrada, özü də ikinci və dördüncü misraların qəfiyələnməsi şəklində oxuculara çatdırılmışdır.

"Leyli və Məcnun" poemasından parçalar M.Toduanın tərcüməsində əvvəllər də çap edilmişdir. Burada isə o, nisbətən tam

haldə təqdim edilir. Ona görə nisbətən deyirik ki, poemanın tərcüməsində bir sıra ixtisarlara yol verilmiş, "Dastanın başlanğıcı" fəsilindən əvvəlki hissələrin bəziləri tamamilə atılmış, bəziləri isə kitabın "Lirika" hissəsinə daxil edilmişdir.

M.Toduanın tərcüməsində poema "Kitabın yazılması səbəbi" fəslə ilə başlayır. S.Vurğunun Azərbaycan dilinə tərcüməsində 97 beyt olan bu fəsildən M. Todua yalnız 20 beytin tərcüməsini vermişdir. Sonrakı fəsillərin bəzilərinə az, bəzilərinə çox ixtisarlar edilsə də, hər beytin dörd misrada səpələnməsi həmin ixtisarların yerini doldurmuşdur.

Bütün bunlara baxmayaraq, həm "Lirika" və həm də "Leyli və Məcnun" poemasının gürcü dilinə tərcüməsi poetik cəhətdən qüvvətlidir və tərcüməçilər Nizami şeirinin gözəlliyini, fəlsəfi dərinliyini, mənə dolğunluğunu gürcü dilində verməyə çalışmışlar. M.Todua Nizami poemalarının tərcüməsi üzərində öz işini gələcəkdə də davam etdirmiş, "Leyli və Məcnun" poemasının, habelə ayrı-ayrı fəsilləri artıq mətbuatda dərc edilmiş "Sirlər xəzinəsi" poemasının tam tərcüməsini həyatı keçirmiş, Nizami irsini gürcü oxucularına çatdırmaq işində faydalı xidmət göstərmişdir.

Ədəbiyyatımızın dostluğu gürcü və Azərbaycan xalqlarının dostluğu deməkdir. Gürcü klassiklərinin əsərlərinin Azərbaycan dilinə, Azərbaycanın dahi sənətkarlarının əsərlərinin gürcü dilinə tərcümələri bu iki xalqın tarixi və etibarlı dostluğunun bariz nümunəsidir. Fərəhləndirici hal budur ki, bu gün də həmin ənənə davam edir. Bu isə iki xalq arasında qarşılıqlı məhəbbət ruhunda, arzu və istəklə başlanmış dostluğun qurulmasının real nəticəsidir.

A.Borçalı

**Azərbaycan
Respublikası Prezidenti
yanında Kütləvi İnformasiya
Vasitələrinin İnkişafına Dövlət
Dəstəyi Fondunun maliyyəsi
əsasında hazırlanıb.**